24/11/2022

Ιστορική φωτογραφία του Γερμανού Καραβαγγέλη με παλιούς Καστοριανούς

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Όσο κι αν έχει ψάξει κανείς, όσα ιστορικά στοιχεία κι αν έχει δει ερευνώντας, υπάρχουν στιγμές ξεχωριστές που ξαφνιάζεται ευχάριστα, όταν συμβεί να έρθει σ' επαφή με κάτι καινούριο! Αυτό μου συνέβη σήμερα το απόγευμα και με κατέκλυσε η χαρά!

Τον τελευταίο χρόνο, μετά τον ερχομό στην Καστοριά του νέου μας Μητροπολίτη, μας είχαν απασχολήσει, ως Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα, δύο φωτογραφικά ντοκουμέντα: το ένα η φωτογραφία του Μουσείου μας με τον **Γερμανό Καραβαγγέλη** και το **Ορφανοτροφείο της Καστοριάς,** όπου είχαν καταφύγει στα «χρόνια του χαλασμού και της φωτιάς» τα ορφανά των Μακεδονομάχων που είχαν χάσει τη ζωή τους από τους Κομιτατζήδες. Στην πρώτη επίσκεψη του Μητροπολίτη στο Μουσείο μας του έκανε τόση εντύπωση η φωτογραφία αυτή που του τη χαρίσαμε για καλωσόρισμα στον ηρωικό μας τόπο.

Το δεύτερο φωτογραφικό ντοκουμέντο σχετίζεται με την ωραία ιδέα του Ποιμενάρχη μας να κάνει η Μητρόπολή μας αφιέρωμα στον Καραβαγγέλη ως Μητροπολίτη Αμάσειας του Πόντου. Η ιδέα αυτή μας ενθουσίασε γιατί, ενώ ξέραμε αρκετά για τον ήρωα του Μακεδονικού Αγώνα Μητροπολίτη, δε γνωρίζαμε τίποτε για τον Αμασείας ήρωα κι ας είχε μείνει στη θέση αυτή διπλάσια χρόνια. Στην ονομαστική γιορτή του Μητροπολίτη μας, λοιπόν, το δώρο μας ήταν η φωτογραφία του Καραβαγγέλη με τα ορφανά της Αμισού, πολύ περισσότερα από της Καστοριάς στην αντίστοιχη καστοριανή φωτογραφία (τη βρήκαμε στο 14τομο μνημειώδες έργο του Κων/νου Φωτιάδη για τη Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού).

Το απόγευμα, λοιπόν, κι ενώ πίστευα πως είχε κλείσει το θέμα με τις όμοιες φωτογραφίες, ξαφνιάστηκα βλέποντας μια τρίτη αντίστοιχη φωτογραφία! Αρχικά, μάλιστα, νόμισα πως ήταν η ίδια με την καστοριανή φωτογραφία, όμως ήταν ολοφάνερο πως ήταν άλλη. Και δε θα υπήρχε λόγος να γράψουμε κάτι αν δεν είχε φροντίσει κάποιος σοφός νους να αριθμήσει όλα τα πρόσωπα του ντοκουμέντου και να σημειώσει από κάτω τα ονόματά τους! Με συγκίνηση κι ευγνωμοσύνη προς το πρόσωπο που τα σημείωσε διάβασα ονόματα προσώπων που γνώριζα κι ενθουσιάστηκα.

Μεταφέρω όλα τα ονόματα, κάνοντας μικρό σχολιασμό στις περιπτώσεις των γνωστών μου:

1.Καραβαγγέλης 2.Παπαχρίστος 3.Ζησιάδης Παναγιώτης. Είναι ο Καστοριανός Μακεδονομάχος που έστειλε ο Μητροπολίτης τον Απρίλιο 1907 να μεταφέρει το κεφάλι του Παύλου Μελά από την Αγία Παρασκευή Πισοδερίου για να ενωθεί με το ακέφαλο ως τότε σώμα του το θαμμένο στην Καστοριά και να γίνει η ανακομιδή των λειψάνων του παρουσία της γυναίκας του Ναταλίας, που ήρθε στην Καστοριά για δεύτερη φορά. Μετά από περιπέτεια και τη φυλάκισή του ο Ζησιάδης τα κατάφερε κι όλα έγιναν όπως είχαν σχεδιαστεί. 4. Λούκαρης Νικόλαος (γεννήθηκε το 1903 στον Απόσκεπο, πέθανε το 1977 στη Φλώρινα)*, γιος του Αποστόλου

Λούκαρη, Μακεδονομάχου, μετέπειτα άξιος Φρούραρχος της Καστοριάς: Στη διάρκεια της Μικρασιατικής εκστρατείας κι «η Καστοριά διέτρεχε τον έσχατον των κινδύνων», καθώς οι ισχυροί βέηδες που είχαν στην Καστοριά τα παλάτια και τα κτήματά τους κι είχαν στενές σχέσεις με τους κατοίκους της Κορυτσάς και άλλων πόλεων της γειτονικής Αλβανίας, μπορούσαν πολύ άνετα «να δημιουργήσουν επαναστατικόν κίνημα και να λεηλατήσουν και κακοποιήσουν την Καστορίας και τα περίχωρα». Δεν το έκαναν όμως, «διότι εφοβούντο τον φύλακα Άγγελο της Καστορίας», που δεν είναι άλλος από τον αξιωματικό Νικόλαο Λούκαρη, που «με την διακρίνουσαν αυτόν φρόνησιν και την στρατιωτικήν περίνοιαν» έσωσε τον τόπο μας. (Γερμανού Χρηστίδη, «Ο Φύλαξ Άγγελος της Καστορίας», περ. Αριστοτέλης, 1964) 5. Σπύρος του Παπαχρίστου 6. Κυριάκος Παπαδημητρίου, Δενδροχώρι 7. Σεκουλίδης Λάμπρος 8. Θεόδωρος Παπαργυρίου 9. Γρηγόριος Παπαϊωάννου, Κεφαλάρι 10. Καραολάνης, Βατοχώρι 11. Γρηγόριος Σάρρος, Τσιρίλοβο 12. Χρήστος Κώττας, Κώττα. Τον εμπιστεύτηκε ο καπετάν Κώττας μαζί με τον άλλον γιο του στον Καραβαγγέλη, που τους φρόντισε μαζί με τα άλλα παιδιά του Ορφανοτροφείου κι έμαθαν τα ελληνικά γράμματα. Ο Χρήστος ήταν συμβολαιογράφος στη Φλώρινα, όπου και διέμενε αργότερα. 13. Αντώνιος Νικολαΐδης, Ασπρόγεια. 14. Παπαηλίας (υιός Λάμπρου), Ποσδίβιστα (Χαλάρα). Τον παπα-Ηλία της Χαλάρας, μαζί με τον εξάδελφό του Γεώργιο Γκάμτση, τους σκότωσαν οι κομιτατζήδες, αφού προηγουμένως τους βασάνισαν φρικτά («Το λαμπρό καταφύγιο», Γεωργίου Μόδη). 15. Σωτήριος Παπαηλίας, Ποσδίβιστα** 16. Γερμανός Χρηστίδης, Μαύροβον. Πρόκειται για τον Μαυροβινό Αρχιμανδρίτη και λόγιο Γερμανό Χρηστίδη (1883-1968), που δίδαξε στην Καστοριά, στην Έδεσσα, τη Φλώρινα, όπου και έζησε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του και την αγάπησε πολύ. Είναι μεγάλος δωρητής του ιστορικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου της πόλης «Αριστοτέλης», ο οποίος διοργανώνει προς τιμήν του την Χρηστίδειο τελετή των Γραμμάτων. Από το 2009 το Δημοτικό Σχολείο Μαυροχωρίου έχει την τιμή να έχει το όνομά του. 17. Παπαφιλίππου, Κομανίτσοβο (Λιθιά) 18. Δήμου, Χρούπιστα (Άργος Ορεστικό) 19. ..... Εκ Νεστορίου 20.———— 21. Νικολαΐδης, Στρέμπενο (Ασπρόγεια) 22. Ναούμ Γκέτσας, Απόσκεπος 23. Αθανάσιος Νταλίπης, Γαβρέσι (Γαύρος) 24. Αναστάσιος Νταλίπης, Γαβρέσι***. Πρόκειται για τους δυο γιους του καπετάν Νταλίπη (Δημητρίου) από τον Γαύρο, που σκότωσαν νέο, μαζί με τον Παύλο Κύρου από το Ανταρτικό οι Κομιτατζήδες στις 19/11/1906 στο Τρίγωνο στην περιοχή Πρεσπών. 25 27 28. Χρ. Παπαδόπουλος, Νεστόριον 29 30. από το Άργος 31. Ζήσης Γρατσάρης ή Τερπένου, Λεύκη 32 33. εξ Αποσκέπου 34. εκ Λεχόβου.

Κατέθεσα στο κείμενό μου αυτό, το οποίο μου ζητήθηκε από τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη μας, επιγραμματικά τα στοιχεία που γνωρίζω για τα πρόσωπα τα οποία χάρηκα που συνάντησα στη συγκεκριμένη φωτογραφία-ντοκουμέντο. Μετά

τη δημοσίευση ελπίζω να βρεθούν άνθρωποι που έχουν να μας δώσουν και άλλες πληροφορίες, ώστε να συμπληρωθεί το κείμενο και να το χαρούμε περισσότερο.

* Νικόλαος Λούκαρης, «Ο Απόστολος Λούκαρης ήταν οδηγός συνοδός του Καραβαγγέλη στις μετακινήσεις του. Γι' αυτό πήρε το παιδί του στο οικοτροφείο». Ελένη Λούκαρη-Κωνσταντινίδου, κόρη του Νικολάου Λούκαρη, Φλώρινα.

** Τον παπα-Ηλία σκότωσαν οι κομιτατζήδες στις 17/5/1902 στο βουνό Λίσετς. Κι όπως έχει συμβεί σε πολλές περιπτώσεις, έγινε Παπαηλίας το επώνυμο της οικογένειας. Ο Σωτήρης ήταν γιος του ήρωα παπα-Ηλία, που είχε δύο παιδιά, τον γιο του Σωτήρη και μια κόρη, τη Μάρα. Σήμερα στη Χαλάρα υπάρχει προτομή του παπα-Ηλία πίσω από το Ιερό του ναού του χωριού, όπου είναι γραμμένα άλλα 7 ονόματα, ανάμεσά τους και δυο γυναικεία. Ευχαριστώ θερμά την πρεσβυτέρα Ηλιάνα Τζιάτζιου-Παπαδημητρίου από τη Χαλάρα για τον κόπο της να φωτογραφίσει το μνημείο και να μου παράσχει τις απαραίτητες διευκρινίσεις.

*** «Ο Δημήτριος Νταλίπης άφησε ορφανά μία κόρη και τέσσερα αγόρια. Ένας από τους γιους του ήταν ο Αναστάσιος Νταλίπης, ο οποίος μεταφέρθηκε από το Ελληνικό κράτος για ασφάλεια στην Αθήνα. Έγινε αξιωματικός του Ελληνικού στρατού, πολέμησε στους Βαλκανικούς πολέμους ως εθελοντής, κατόπιν στη Μικρασιατική εκστρατεία ως αξιωματικός και τέλος στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο στην Αλβανία, όπου και τραυματίστηκε. Συνέχισε τον αγώνα στην Κρήτη και κατόπιν στη Μέση Ανατολή.

Είχε εκλεγεί τέσσερις φορές βουλευτής Καστοριάς-Φλωρίνης, και, ως υπουργός – Γενικός Διοικητής Δυτικής Μακεδονίας, ήταν ο πρώτος Έλληνας πολιτικός ο οποίος το 1946 κατήγγειλε τον Τίτο ότι επιβουλεύεται την Ελληνική Μακεδονία μέσω της προπαγάνδας των Σκοπίων. Πέθανε το 1949. Ο άλλος γιος του Δημητρίου Νταλίπη Αθανάσιος Νταλίπης έγινε και αυτός αξιωματικός του Ελληνικού στρατού, εφονεύθη δε ως ανθυπολοχαγός μαχόμενος εις την Μικρασιατική εκστρατεία στις 11 Ιουνίου 1921».

Από την ιστοσελίδα του Γιάννη Αν. Νταλίπη, Πολιτικού Μηχανικού, που διαμένει στην Αθήνα.

Σόνια Ευθυμιάδου-Παπασταύρου, δασκάλα-συγγραφέας

Υπεύθυνη εκπ/κών δράσεων Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα Καστοριάς

Πηγή: Ιερά Μητρόπολη Καστορίας